

PUT BOSNE I HERCEGOVINE DO ČLANSTVA EVROPSKE UNIJE

Prof. dr. Edin Ramić, email: e_ramic@hotmail.com,

MA Amira Delić, email: d_amira_nt@hotmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Proces reformi u Bosni i Hercegovini odvija se dosta sporo, kao i napredak Bosne i Hercegovine u kontekstu evropske države. „Korak naprijed - nazad dva“ najčešći je epilog puta BiH u pravcu evropskih integracija. Razlog usporenog napretka prvenstveno se odnosi na lošu političku situaciju u zemlji, odnosno nemogućnosti političkih lidera da se dogovore oko ključnih stvari. Politička (ne)stabilnost zemlje je jedan od većih problema u BiH. Stranke na vlasti ne nude rješenje niti ulažu značajnije napore, već naprotiv koče njen evropski put i usporavaju proces integracija. U BiH nema institucije koja je zadužena za garanciju investicija stranih ulagača, što je čini jednom od zemalja sa najvećim političkim rizikom. Pored složene političke strukture, problem korupcije i sive ekonomije, također predstavljaju goruće probleme BiH sa kojima se mora uhvatiti u koštac. Od krucijalnog značaja za BiH jeste uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog tržišnog prostora, odnosno usaglašavanje zakonske regulative. Uprkos mnogim kočnicama koje se javile na putu BiH ka EU, ipak su napravljeni određeni pomaci. 15. februara 2016. BiH je predala zahtjev za članstvo koji je prihvaćen na sjednici Vijeća za opće poslove EU, a u decembru je primila Upitnik. Bosna i Hercegovina je trenutno jedina država Zapadnog Balkana, uz Kosovo, koja nema kandidatski status.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, Evropska unija, Acquis communautaire (pravna stečevina EU), evropske integracije, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, reforme i Reformska agenda, status kandidata

THE PATH OF BOSNIA AND HERZEGOVINA TO THE MEMBERSHIP OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: The reform process in Bosnia and Herzegovina takes place quite slowly, as well as the progress of Bosnia and Herzegovina in the context of the European state. The "one step forward - two steps back" is the most frequent epilogue of Bosnai and Herzegovina path towards European integration. The reason for the slow progress is primarily related to the poor political situation in the country, or the inability of political leaders to agree on key issues. The political (non)stability of the country is one of the major problems in Bosnia and Herzegovina. The ruling parties do not offer a solution nor make significant efforts, but rather hinder its European path and slow down the integration process. In Bosnia and Herzegovina, there is no institution in charge of guaranteeing investments of foreign investors, which makes it one of the countries with the highest political risk. In addition to the complex political structure, the problem of corruption and the gray economy are also the burning issues of Bosnia and Herzegovina that must be tackled. Of crucial importance for Bosnia and Herzegovina is the establishment of a single economic space, or harmonization of the legislation. Despite the many obstacles on Bosnia and Herzegovina path towards the European Union, however, certain moves have been made. On 15th February 2016. BiH submitted a membership application that was accepted at the session of the EU General Affairs Council, and on 9 December 2016, Bosnia and Herzegovina received the accession questionnaire from the European Commission. Bosnia and Herzegovina is currently the only Western Balkan country, with Kosovo, which has no candidate status.

Key words: Bosnia and Herzegovina, European Union, EU acquis (acquis communautaire), European integration, Stabilization and Association Agreement, reforms and Reform agenda, candidate status.

1. Uvod

Bosna i Hercegovina ima status potencijalne zemlje kandidatkinje za članstvo u Evropskoj uniji. Na svom putu za članstvo u Evropskoj uniji, Bosna i Hercegovina se suočava sa mnogim ekonomskim i političkim problemima. Napredak Bosne i Hercegovine u kontekstu evropske države se odvija veoma sporo. „Korak naprijed - nazad dva“ najčešći je epilog puta Bosne i Hercegovine u pravcu evropskih integracija. Pregovori o Ugovoru o stabilizaciji i pridruživanju, što je prvi korak prije predavanja zahtjeva za članstvo, su počeli u 2005. i u početku se očekivalo da će biti završeni krajem 2007. Međutim, do zastoja je došlo zbog neslaganja u vezi policijske reforme, za koju je EU insistirala da se centralizuje nezavisno od entiteta u Bosni i Hercegovini. Tek 15. februara 2016., gotovo deceniju kasnije, je predan zahtjev za članstvo u Evropsku uniju, nakon što su ispunjeni svi uslovi evropske agende koji su neophodni za razmatranje aplikacije. Potom je 20. septembra uslijedilo prihvatanje zahtjeva na sjednici Vijeća za opće poslove Evropske unije i upućen je nalog Evropskoj komisiji za pripremu Upitnika za BiH. To znači da će Bosna i Hercegovina u narednom periodu dati odgovore na set od nekoliko hiljada pitanja. Bosna i Hercegovina je trenutno jedina država Zapadnog Balkana, uz Kosovo, koja nema kandidatski status. Status kandidata bi za BiH značio jasnu perspektivu članstva i snažan podsticaj reformama i demokratskim političkim snagama. Ispunjavanjem političkih kriterija BiH bi dodatno konsolidirala demokratske reforme na putu izgradnje funkcionalne države i ojačala mehanizme vladavine prava, a usklađivanjem zakonodavstva dogradila bi vlastite standarde u oblasti ekonomije i privrede. Sa statusom kandidata BiH bi imala mogućnost povlačenja i korištenja pretpristupnih fondova EU koji bi trebali osigurati brži razvoj i potporu reformama u ključnim područjima.

Politička nestabilnost zemlje je jedan od velikih problema u BiH. Stranke na vlasti ne nude rješenje niti ulažu značajnije napore, već naprotiv koče njen evropski put i usporavaju proces integracija. U BiH nema institucije koja je zadužena za garanciju investicija stranih ulagača, što je jedan od razloga zašto se BiH nalazi se na spisku zemalja sa najvećim političkim rizikom. S obzirom na imidž koji godinama prati BiH ne iznenađuje činjenica da su strana direktna ulaganja iz godine u godinu sve manje. Resursi u BiH propadaju zbog loše brige vlasti o njima. Strane investicije opadaju zbog nestabilne političke situacije i nemogućnosti sadašnje vlasti da konkretno riješi probleme sa kojima se godinama suočava.

Pored složene političke strukture, problem korupcije i sive ekonomije također predstavljaju goruće probleme Bosne i Hercegovine, sa kojima se BiH mora uhvatiti u koštac.

Od krucijalnog značaja za BiH jeste uspostavljanje jedinstvenog ekonomskog tržišnog prostora, odnosno usaglašavanje zakonske regulative na općinskom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou. Dok god tržište Bosna i Hercegovina odnosno njen ekonomski prostor ostane fragmentiran, sa različitim pravilima koja su na snazi i primjenjuju se u različitim dijelovima zemlje, ne može se postići stvarna sloboda kretanja u okviru njenih granica.

Stoga se s pravom postavlja pitanje kako zemlja bez vlastitog unutrašnjeg tržište može očekivati da će se integrisati u unutrašnje tržište Evropske unije. Uzroci ovog problema su uglavnom političke prirode. Ovome dodatno pogoduje nefunkcionalna i krajnje komplikovana dejtonska struktura BiH. Jedinstveno tržište, prije svega, ne funkcioniše ni u okviru Federacije

zbog podijeljenosti na kantone, a nadalje ni u ostalim dijelovima države, iz čega proizilazi da je jedinstveno tržište u BiH još uvijek u izgradnji.

2. Prednosti i nedostaci članstva u EU

Prednosti članstva EU su političke, ekonomske i socijalne prirode. Članstvo, prije svega, znači širenje zone mira, stabilnosti i sigurnosti, doprinos bržem ekonomskom rastu i razvoju trgovine i otvaranju novih radnih mjesta, uz mogućnost korištenja pomoći iz fondova Unije, kao i boljem kvalitetu života. Od posebne važnosti je jačanje ugleda na međunarodnoj sceni. Najvažnija korist za Bosnu i Hercegovinu, kao i druge države sa statusom kandidata, jeste siguran pristup ogromnom tržištu EU. Članstvo u EU nosi sa sobom i rast tržišta. Širenje tržišta donosi i veće mogućnosti izvoza roba i usluga za BiH. BiH bi postala dio unutrašnjeg tržišta EU, čime će biti olakšan izvoz bh. proizvoda na tržište sa preko 500 miliona potrošača. Osim pristupa tržištu EU, BiH bi imala i pristup strukturnim i ostalim fondovima EU, što je ujedno i dodatni stimulans za jačanje tržišnog sistema. Sljedeća korist se odnosi na slobodno kretanje, boravak, rad i obrazovanje u ostalim državama članicama EU, odnosno bit će omogućeno slobodnije kretanje ljudi, roba, usluga i kapitala jer EU teži slobodnom kretanju. Građani iz BiH će se moći zapošljavati u drugim državama članicama, pri čemu će ostvarivati jednaka radna i socijalna prava, jednake porezne olakšice kao i matični radnik. Mogućnosti zaposlenja bh. građana znači i povećanje broja kvalitetnih radnih mjesta jer će se investicije povećati. Na raspolaganju će im biti mreža EURES⁴³⁹ koja djeluje kao posrednik između poslodavca i radnika na tržištu EU. Preduzetnicima se pruža mogućnost pružanja usluga u svim državama članicama bez poslovnog nastanjanja. Dobijaju i mogućnost pokretanja posla. Studenti iz BiH će moći studirati pod jednakim uslovima kao i državljani tih država. Broj posjeta zemlji će porasti, odnosno može se očekivati rast turizma jer će sve više ljudi upoznati BiH, i upravo će kroz turizam privreda ubirati koristi. Građani BiH će imati pravo glasanja i kandidovanja na izborima za Evropski parlament. Zemlje nove članice EU ostvarile su brži rast BDP per capita u odnosu na zemlje koje nisu članice. Sve članice koje su pristupile u EU ostvarile su rast BDP-a. Većina zemalja koja je pristupila EU, prema podacima Eurostata⁴⁴⁰, bilježe rast stranih direktnih ulaganja. Kroz direktna strana ulaganja doći će do razvoja tržišta energije. Članstvo u EU također doprinosi jačanju vlada i boljem poštivanju zakonskih propisa, poboljšavanju mogućnosti investiranja, olakšavanju transfera i drugo. Unutar EU pojačava se problem odnosa između razvijenih i nerazvijenih zemalja. Razvijeni treba da pomažu zemljama u razvoju, jer njihovo zaostajanje blokira dalji napredak razvijenih. To su protivrječnosti između „starih“ i „novih“ članica EU.⁴⁴¹ Sigurno je da su brojni i značajni pozitivni efekti koji se očekuju ulaskom BiH u Evropsku uniju. Evropska unija svojim fondovima uveliko olakšava svakoj potencijalnoj državi članici ulazak u Uniju. Tako je i sa procesom kada država postane član EU. Pozitivni efekti koji bi nastupili za BiH sticanjem članstva EU su sljedeći:⁴⁴²

⁴³⁹ EURES je mreža za saradnju čija je svrha olakšati slobodno kretanje radnika u 28 država članica EU-a, u Švicarskoj, Islandu, Lihtenštajnu i Norveškoj. Mreža se sastoji od: Evropskog koordinacijskog ureda (ECO), Nacionalnih koordinacijskih ureda (NCO), partnera EURES-a i povezanih partnera EURES-a.

⁴⁴⁰ Statistički ured Evropskih zajednica (Eurostat) prikuplja i objavljuje statističke podatke iz država članica, država izvan Evropske unije te od međunarodnih organizacija kako bi informisao institucije Evropske unije i omogućio praćenje efekata politika Zajednice.

⁴⁴¹ Čengić, E, *Bosna i Hercegovina - put ka Evropskoj uniji*, Sarajevo: BH MOST; 2010, str. 123.

⁴⁴² Kasumović, M, *Makroekonomski efekti pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji*, Tuzla: PrintCom; 2008, str. 197

- Uz povećani kvalitet, konkurentnost, mir i sigurnost profilisat će se makroekonomska stabilnost;
- Ubrzat će se ekonomski rast, tehnološki razvoj, razvoj nauke i instalirati savremene tehnologije uz cijeloživotnu edukaciju zaposlenih;
- Uspostavit će se evropski standardi za stabilnost valute i cijena, te realno i ažurno kontrolisanje inflacije;
- Osigurat će se regionalna saradnja zasnovana na regionalnom tržištu, proizvodnji i uslugama;
- Fiskalna politika, poreska politika, kvalitet i kvantitet proizvodnje, te savremene tehnologije i vrhunska edukacija uspostaviti će realan i pozitivan balans pokrivenosti uvoza izvozom;
- Prevazići će se i ekonomski, tržišno i politički entitetska podvojenost, nedostatak pouzdane statistike, lokalni interes i planiranje;
- Podstaći će se inovacioni procesi, povezati naučne institucije, te omogućiti pristupi svim naučnim, stručnim, edukacijskim, istraživačkim, i drugim programima Evropske unije (npr. Sokrates , Erasmus, Aristotelos...);
- Ekonomski će se rješavati socijalni problemi na osnovu standarda i dobrih iskustava umzemljama Evropske unije;
- Ostvarit će se svojinska prava, građanska i liberalno demokratska uz ekonomsku održivost i makroekonomsku stabilnost Bosne i Hercegovine;
- Izgradit će se kvalitetna unutrašnja i spoljna ekonomska strategija Bosne i Hercegovine, uz ispunjavanje normi tranzicijskih parametara;
- Uspostaviti će se opći evropski standardi o radu, proizvodnji, ekologiji i platama;
- Bosna i Hercegovina će prihvatiti zajedničku valutu (Euro), odnosno nominalne i realne kriterije konvergencije;
- Zemlja u razvoju kakva je BiH intezivirati će razmjenu usluga, znanje i tehnologija prvo u BiH, u regionu, a onda i u Uniji. Naročito će podstaći formiranje zajedničkih firmi u regiji za nastup na domaćim i na stranim tržištima.

Međutim, osim navedenih prednosti, pristupanje EU donosi i određene **nedostatke**. Jedan od najvećih su troškovi. Kada država želi da postane članica EU ona mora prihvatiti sve standarde i norme EU. Standardi se uglavnom tiču standarda u medicini, tehnologiji, energetici, proizvođačkim sistemima i drugim. Troškovi se javljaju i kod modernizacije industrijskih postrojenja kako bi bili prema evropskim standardima, troškovi poboljšanja zakonodavstva i sl. Troškovi EU se uglavnom odnose na troškove standardizacije i usvajanja normi, monetarne politike, troškove slobodnog kretanja radne snage. BiH će morati uplaćivati finansijska sredstva u budžet EU. Krizni mehanizam za pomoć zemljama eurozone mogao bi predstavljati dodatno budžetsko opterećenje za javne finasije države BiH. Ulaskom u EU dodatno će porasti uvoz poljoprivrednih proizvoda iz drugih zemalja, što može prouzrokovati probleme bh. poljoprivrednicima. Za očekivati je da pojedine kompanije koje danas imaju povlašten položaj na domaćem tržištu, izgube taj položaj, što će donijeti kratkoročne ekonomske gubitke. „Kupujmo domaće“ će biti zabranjena reklama.

„BiH kao država nema kapacitet institucija, odnosno nadležnosti koje su joj neophodne za ostvarivanje punopravnog članstva u EU, što nužno nameće potrebu rekonstrukcije državnih institucija i implementaciju standarda EU u njihovoj strukturi.“⁴⁴³

⁴⁴³Čengić, E, *Bosna i Hercegovina - put ka Evropskoj uniji*, Sarajevo: BH MOST; 2010, op.cit., str. 130

Neki od nedostataka koji nastaju pristupanjem u članstvo EU su sljedeći:

- Država gubi svoju samostalnost,
- Drugi odlučuju o državi,
- Gubi se nacionalni identitet,
- Gubi se nacionalni suverenitet,
- EU se nalazi u krizi, što više pogađa manje razvijene zemlje,
- Konkurentnost će opasti, domaća proizvodnja će nailaziti na poteškoće,
- Zemlja se zadužuje,
- Odlazak iz zemlje mladog obrazovanog kadra,
- Zbog uticaja krize, ne može se očekivati brži ekonomski napredak, povećanje trgovine i priliv kapitala.

Gubitak kulturne raznolikosti jedan je od razloga koji se navodi kao nedostak pristupanja u EU. Pristupajem u EU potencijalna zemlja kandidatkinja mora usvojiti sve pravne norme i standarde EU, samim tim država gubi samostalnost, zadužuje se i gubi se nacionalni identitet.

U Bosni i Hercegovini nužne su brojne rekonstrukcije, prvenstveno državih institucija, a samim tim i Ustava, pa će se tek onda moći dobiti jasnija slika kada je pitanju Bosna i Hercegovina kao buduća članica EU.

Uzimajući u obzir sve nedostatke i troškove koje nosi sa sobom učlanjenje u EU, treba istaći da je ipak više pozitivnih strana. Neke od brojnih i ključnih prednosti članstva u EU su: širenje tržišta, veće mogućnosti ekonomskog rasta, mira i stabilnosti, veće šanse za mlade ljude, pravilniji i uređeniji zakoni, priliv kapitala.

3. Koraci na putu ka Evropskoj uniji – step by step

Proces reformi u Bosni i Hercegovini odvija se dosta sporo. Razlog usporenog napretka prvenstveno se odnosi na lošu političku situaciju u zemlji, odnosno nemogućnosti političkih lidera da se dogovore oko ključnih stvari. Uprkos mnogim kočnicama koje se javile na putu BiH ka Evropskoj uniji, ipak su napravljeni određeni pomaci.

3.1. Preduzeti koraci

Prije svega, Evropska unija je priznala BiH kao državu. Uspostavljeni su diplomatski odnosi između EU i BiH. U martu 1999. godine Vijeće ministara BiH je usvojilo odluku o pokretanju inicijative za pristupanje BiH u članstvo EU. Zatim je uspostavljen Proces stabilizacije i pridruživanja kao nov okvir za pripreme radi integrisanja u EU, uključujući i mjere finansijske podrške reformama. Među značajnijim koracima svakako se ubrajaju i Smjernice za evropske integracije tzv. Mapa puta⁴⁴⁴ koja obuhvata 18 uslova za početak pregovora o Studiji izvodljivosti, odnosno o pripremljenosti BiH za pristupanje Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju koje je usvojilo Vijeće ministara BiH u martu 2000. godine. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice i njenih država članica i Bosne i Hercegovine, potpisan je 16.6.2008. godine u Luksemburgu. Međutim, umjesto akceleracije evropskog puta poslije potpisivanja SSP-a, u BiH je nastupila totalna blokada kretanja ka Evropskoj uniji. SSP je stupio na snagu tek nakon sedam godina nakon potpisivanja, tačnije u

⁴⁴⁴ Mapa puta je dokument koji je usvojilo Vijeće ministara EU u martu 2000. godine, u kojoj su definisane političke, ekonomske i smjernice koji se odnose na poštivanje ljudskih prava, demokratiju i vladavinu prava.

junu 2015. godine. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju jedan je od najznačajnijih Sporazuma EU, koji se temelji na opštim principima zasnovanim na kopenhagenskim kriterijima (uz madridski dodatak), trgovinskim aranžamanima i političkoj saradnji. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, između ostalog, prvi put definiše ugovornu obavezu Bosne i Hercegovine u pogledu preuzimanja *acquis communautaire* u svoje zakonodavstvo.

Značajan korak na putu evropskih integracija jeste i donošenje Reformske agende za Bosnu i Hercegovinu u periodu od 2015. do 2018. godine. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Republike Srpske, zajedno sa Vladama Kantona su prepoznale potrebu za hitnim pokretanjem procesa oporavka ekonomije kao i njenom modernizacijom, a sve u cilju jačanja, održivog, efikasnog, socijalno pravednog i stabilnog ekonomskog rasta, otvaranja radnih mjesta, povećanja i bolje ciljane raspodjele socijalnih davanja, te stvaranja održivog i pravičnog društvenog okruženja. Reforme bi trebalo da uspostave osnovu za pregovore o pojedinačnim programima finansijske i tehničke pomoći međunarodnih finansijskih institucija i EU. Glavni ciljevi Reformske agende su povećanje rasta i konkurentnosti, ali i makroekonomska stabilnost. Reformska agenda je prikazana kroz sljedeće značajne oblasti :

- Javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost,
- Poslovna klima i konkurentnost,
- Tržište rada,
- Reforma socijalne zaštite i penzija,
- Vladavina prava i dobro upravljanje,
- Reforma javne uprave.

15. februara 2016. predsjedavajući Predsjedništva BiH, Dragan Čović, predao je zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji, koji je prihvaćen u septembru iste godine.

3.2. Predstojeći koraci

Koraci koji predstoje Bosni i Hercegovini na njenom evropskom putu su mišljenje o zahtjevu za članstvo koje priprema Evropska komisija na osnovu kojeg Evropsko vijeće donosi zaključak u vezi kandidatskog statusa i početku pregovora, te odluku o prijemu u članstvo EU. No, prije otvaranja pregovora o pristupanju, potrebno je da država koja je podnijela zahtjev za status kandidata odgovori temeljno na pitanja iz Upitnika koji joj je upućen od strane Evropske komisije. Upitnik sadrži detaljnu listu pitanja koja svojom strukturom prate strukturu kriterija za članstvo u EU, a cilj je da se kroz odgovore napravi sveobuhvatan uvid u politički, pravni, društveni, ekonomski i administrativni sistem države koja je podnijela zahtjev za članstvo u EU, te ocijeni njegova kompatibilnost sa sistemom i vrijednostima koje egzistiraju u EU i državama članicama EU. Nakon što država koja želi pristupiti EU podnese zahtjev za članstvo Vijeću EU, Evropska komisija dostavlja Upitnik, te potom Vijeće EU poziva Evropsku komisiju da pripremi mišljenje (*avis*) o zahtjevu za članstvo. Pitanja su podijeljena u nekoliko kategorija. Nedavno objavljeni rezultati popisa stanovništva bit će itekako bitan segment odgovora BiH. Evropske institucije žele informacije o broju stanovnika u BiH, zgrada, u kakvim domaćinstvima građani žive, vlasništvo nad nekretninama (stan, kuća, poslovni objekti i sl.). Pitanja iz Upitnika se odnose i na informacije o količini oružja koje posjeduje BiH, stanje kriminaliteta u našoj zemlji, stanje kazneno-popravnih institucija i broj zatvorenika. BiH će morati odgovoriti i na pitanje o članstvu u drugim međunarodnim organizacijama. Step en obrazovanja građana i starost itekako su bitni faktori Evropskoj uniji. EU interesuje i sa koliko godina djeca kreću u školu, ko štampa školske udžbenike i po kojim

kriterijima, koliko moramo da imamo godina da bismo polagali vozački ispit. U segmentu telekomunikacija, broj pretplatnika mobilne i fiksne telefone, odnos zaposlenih žena i muškaraca i druga pitanja.

Sljedeći korak u procesu pristupanja Evropskoj uniji je izrada avis-mišljenja od strane Evropske komisije, odnosno mišljenje o sposobnosti i pripremljenosti države koja je podnijela zahtjev o ispunjavanju kriterija za članstvo u Evropskoj uniji. Avis se radi na osnovu Upitnika i više od hiljada pitanja koja se šalju državi koja je aplicirala, te sam proces traje oko godinu dana, ali može trajati i duže. Kriteriji koji se posmatraju su tzv. Kopenhagenski i Madridski. 1993. godine u Kopenhagenu definisana su tri kriterija (tzv. kriteriji iz Kopenhagena ili Kopenhagenski kriteriji) koje mora ispunjavati svaka država koja želi postati punopravnom članicom Evropske unije.

To su:⁴⁴⁵

1. **Politički:** stabilnost institucija koje osiguravaju demokratiju, vladavinu prava, poštovanje ljudskih prava i prava manjina, te prihvatanje političkih ciljeva Unije.
2. **Ekonomski:** postojanje djelotvorne tržišne privrede, te sposobnost tržišnih faktora da se nose s konkurentnim pritiscima i tržišnim zakonitostima unutar EU.
3. **Pravni:** usvajanje cjelokupne pravne stečevine EU-a. - Na zasjedanju Evropskog vijeća u Madridu, u decembru, 1995.godine, zaključeno je da provedbu svih reformi (političkih, ekonomskih i pravnih) nužno mora pratiti i odgovarajuće administrativno uređenje, čime je uspostavljen i četvrti kriterij (tzv. Madridski kriterij), kao četvrti predušlov za članstvo, a to je:
4. **Administrativni:** što znači prilagodbu odgovarajućih administrativnih struktura s ciljem osiguravanja uslova za postepenu i skladnu integraciju (kao što su jačanje administrativne sposobnosti, stvaranje efikasnog sistema državne uprave s ciljem osiguravanja efikasnog procesa usvajanja i provedbe pravne stečevine EU-a).

Ukoliko zemlja dobije pozitivno mišljenje od Evropske komisije, Evropsko vijeće donosi odluku o davanju statusa kandidata zemlji aplikantu. Korak nakon dobijanja kandidatskog statusa je početak pregovora o članstvu. Pregovori su zapravo proces prilagođavanja zakonodavstva zemlje sa zakonodavstvom Unije, a početak pregovora zavisi od političke odluke Evropskog vijeća. Dobijanje kandidatskog statusa i početak pregovora može trajati i po nekoliko godina. Primjer takvog slučaja je Makedonija, koja već godinama ima status kandidata zbog spora sa Grčkom.

3.3. Harmonizacija bh. zakonodavstva sa zakonodavstvom EU – preuzimanje i primjena pravne stečevine EU

Acquis communautaire (pravna stečevina EU) jedan je od najznačajnijih pravnih i političkih principa evropskih integracija. Pojam se odnosi se na ukupna prava, obaveze i predanost Zajednici. Acquis communautaire obuhvata primarno (osnivački ugovori) i sekundarno pravo (zakonodavstvo koju donose institucije EU; praksa Suda pravde), kao i međunarodne ugovore, međunarodno običajno pravo i opće pravne principe EU.

Svaka zemlja koja podnosi zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji mora biti spremna da prihvati acquis u potpunosti i mora biti sposobna da ga provede. Uslovi i način prihvatanja i

⁴⁴⁵Barac Z., *Zahtjevi EU u oblasti usklađivanja poreznog zakonodavstva sa posebnim osvrtom na usklađivanje PDV-a*, VIII Međunarodni simpozij Reforme u BiH - Put ka Evropskim integracijama, Neum, 2007., str. 125.

provođenja *acquis*-a su sadržaj pregovora o članstvu u EU koje država kandidatkinja vodi s državama članicama i u tu svrhu dijeli se na poglavlja pregovora.

Posao usklađivanja zakonodavstva sa zakonodavstvom EU je i pred Bosnom i Hercegovinom, i sve dok se u potpunosti ne prihvati pravna stečevina EU i dok BiH ne bude spremna da je provede, neće moći pristupiti Evropskoj uniji. Bosna i Hercegovina je potpisivanjem SSP-a prihvatila i obavezu postepenog usklađivanja zakonodavstva. Usklađivanje zakonodavstva, odnosno harmonizacija zakonodavstva sa odredbama *acquis*-a, je najkompleksniji i vremenski najzahtjevniji proces koji nam predstoji u procesu eurointegracija. Uspješno provedena harmonizacija zakonodavstva i provođenje usklađenih propisa predstavljaju najbitnije uslove za dalje korake BiH prema članstvu u EU. Za harmonizaciju propisa u Bosni i Hercegovini zadužene su tri instituciju:

1. Direkcija za evropske integracije,
2. Ministarstvo za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS,
3. Federalni ured za zakonodavstvo.

Složenost pravnog sistema BiH je temeljni izazov i dodatna poteškoća u procesu evropskih integracija. Prema Ustavu FBiH, postoje određene oblasti u kojima isključivu nadležnost ima Federacija. Zatim, tu su i oblasti u kojima se nadležnost ostvaruje odvojeno i zajedničkim djelovanjem Federacije i kantona. Postoje oblasti u kojima nadležnost imaju kanton, ali uz koordinacijsku ulogu Federacije, iz čega proizilazi složenost preuzimanja propisa EU na nivou FBiH.

Proces usklađivanja propisa Republike Srpske uređen je Odlukom Vlade o postupku usklađivanja zakonodavstva RS sa pravnom stečevinom EU i pravnim aktima Savjeta Evrope.⁴⁴⁶ Ministarstvo za ekonomske odnose i regionalnu saradnju prati provođenje Odluke, te izvještava Vladu RS i Narodnu skupštinu RS o značajnim rezultatima ostvarenim u oblasti transpozicije pravne stečevine EU, kao i o svim uočenim problemima koji se javljaju u procesu usklađivanja zakonodavstva.

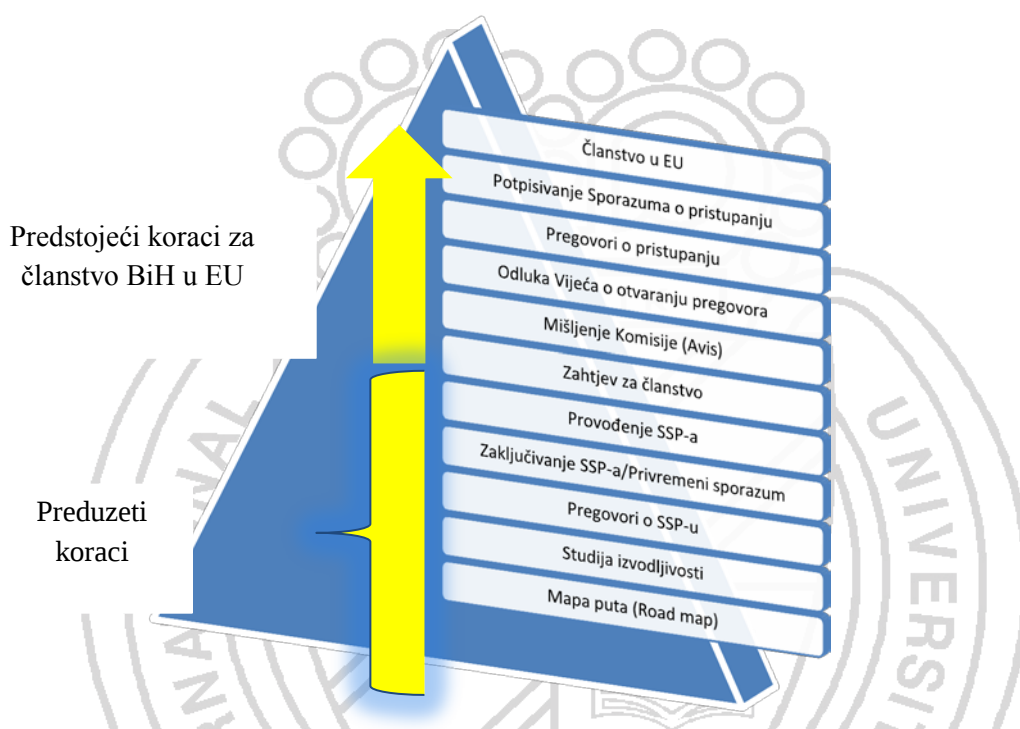
Svoje zakone sa zakonima EU morat će uskladiti i državne institucije, što zahtijeva najviše vremena i stvara najviše troškova. Državne institucije moraju biti nosioci uspostavljanja novih zakonskih odredbi, jer od državnih institucija zavisi brzina priključenja BiH u EU. Da bi BiH postala dio unutrašnjeg tržišta EU, njene institucije moraju prilagoditi svoje zakonodavstvo sadržaju Bijele knjige, odnosno oko 100 000 stranica zakonskih odredbi EU, koje postoje kao pravno nasljeđe EU – *Acquis Communautaire*.

Od BiH se traži da postavi jasan ustavni i zakonodavni okvir u funkciji zaštite građanskih prava i sloboda. Ključne ustavne i zakonske promjene se odnose na ljudska prava. U BiH nije osigurana sveobuhvatna primjena međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i slobodama. Jedan od razloga u tom pogledu je neusaglašenost zakonodavstva BiH sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Ukupne obaveze u oblasti ustavnih reformi i zakonodavstva ilustrira nužnost usvajanja oko 1200 raznih zakona, uredbi i propisa s ciljem da BiH harmonizuje svoj pravni sistem sa pravnim uređenjem EU u raznim oblastima, posebno u pogledu strukture, efikasnog funkcionisanja i donošenja odluka.

⁴⁴⁶ Službeni glasnik RS, broj 46/11

Nakon okončanja postupka po Upitniku i davanja pozitivnog mišljenja, slijedi otvaranje pregovora. Po otvaranju pregovora, radi se i tzv. screening, a koji se odnosi na ocjenjivanje usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Unije. Ovo ocjenjivanje se radi za svako poglavlje, a traje oko godinu dana. Po završetku pregovaračkog poglavlja u cjelosti, uz ispunjenje svih uslova, slijedi potpisivanje Sporazum za pristupanje i članstvo u EU.

Na grafikonu je dat šematski prikaz koraka koji su preduzeti u sklopu evropskih integracija, kao i oni koji predstoje Bosni i Hercegovini do ostvarenja konačnog cilja, odnosno sticanja članstva EU.

Grafikon 1: Koraci na putu BiH u članstvo Evropske unije

4. Zaključak

Članstvo u Evropskoj uniji predstavlja jedan od glavnih ciljeva Bosne i Hercegovine. No, na putu ka članstvu, pored izvršenih, ostale su obaveze koje mora ispuniti. Aplikacija za članstvo je ključni događaj koji je obilježio početak 2016. godine kada su evropske integracije i BiH u pitanju. Među značajnijim, ako ne i najznačajnijim korakom, koji BiH treba ispuniti jeste usaglašenost sa zakonodavstvom EU, kao i primjena istog. Brojni su pozitivni efekti pristupanja EU koji se prvenstveno ogledaju u širenju tržišta, pristupu fondovima EU, rastu BDP-a i primjeni evropskih standarda. Najznačajnije prednosti pristupanja EU su političke, ekonomske i finansijske prirode. Članstvo u EU znači širenje zone mira i sigurnosti, privredni rast i povećanje investicija. Bosna i Hercegovina kroz članstvo u EU dobija svoju šansu za ekonomski, pravni, socijalni, politički i društveni napredak i razvoj.

Literatura

Knjige:

- [1] Čengić, E, (2010), *Bosna i Hercegovina - put ka Evropskoj uniji*, Sarajevo: BH MOST;
- [2] Jovanović, M, (2011), *Evropska ekonomska integracija*, Beograd: Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu;
- [3] Kasumović, M, (2008), *Makroekonomski efekti pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji*, Tuzla: PrintCom;
- [4] Mintas-Hodak, Lj, (2010), *Europska unija*, Zagreb: Mate d.o.o;
- [5] Lasić, M, (2009), *Europska unija: nastanak, strategijske nedoumice i integracijski dometi*, Sarajevo: Sarajevo Publishing;

Zbornici radova:

- [6] Barac Z., *Zahtjevi EU u oblasti usklađivanja poreznog zakonodavstva sa posebnim osvrtom na usklađivanje PDV-a*, VIII Međunarodni simpozij Reforme u BiH - Put ka Europskim integracijama, Neum, 2007

Internet:

- [7] Alternativni izvještaj za BiH 2016: politički kriteriji,
https://ba.boell.org/sites/default/files/hrp_alternativni-izvjestaj_bos_12.07.2016.-web.pdf
- [8] Bosna i Hercegovina u Procesu stabilizacije i pridruživanja,
http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/multilateralni_odnosi/evropska_unija/bih_i_eu/bih_u_procesu_stabilizacije_i_pridruzivanja/?id=75
- [9] Paket proširenja,
http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/paket/default.aspx?id=10098&langTag=bs-BA
- [10] Politička analiza Status kandidata za članstvo u EU - Između izazova i slabosti
<http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2016/Status%20kandidata%20za%20clanstvo%20u%20EU-%20Izmedju%20izazova%20i%20slabosti%20BHS.pdf>
- [11] Reformska agenda, <http://www.fbihvlada.gov.ba/pdf/Reformska%20agenda.pdf>
- [12] Sporazum o stabilizaciji,
http://www.dei.gov.ba/bih_i_eu/ssp/default.aspx?id=1172&langTag=bs-BA

Izvještaji/Strategije:

- [13] [Saopštenje komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, evropskom, ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija,
- [14] Saopštenje o politici proširenja Evropske unije za 2016. godinu Strategija